

Asia: VN/5698/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain ja rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit suojeluesityksenteko-oikeutta ja suojeluesityksestä kuulemista koskeviin ehdotuksiin

Satakunnan Museo pitää erittäin tervetulleena rakennussuojeluesityksenteko-oikuden laajentamista rekisteröityjen yhdistysten osalta. Museo on jo vuonna 2018 rakennusperintölain uudistamisesta antamassaan lausunnossa todennut ongelmaksi esityksenteko-oikuden rajaamisen vain yhdistyksille, joiden säännöissä on maininta kulttuuriperinnön vaaliminen. Pienellä paikkakunnalla ainoa sellainen yhdistys saattaa olla kotiseutuyhdistys, joka useinkaan ei koe tehtäväkseen rakennussuojelua. Siksi rakennussuojeluasiat ovatkin usein tulleet vireille ELY-keskuksen aloitteesta. Museo pitää hyvänä lisäyksenä rakennetun ympäristön laatuun vaikuttamista, joka tuo esituksenteko-oikeuden myös esim. asukas- ja kyläyhdistyksille, jotka usein ovat aktiivisia suojelukysymyksissä.

Vastuumuseoiden piirissä on käyty paljon keskustelua myös siitä, tulisiko niille alueellisina kulttuuriympäristötoimijoina mahdollistaa rakennussuojeluesitysten tekeminen. Satakunnan Museo pitää kuitenkin toimivana työnjakoa, jossa valtion viranomaiset (Museovirasto ja ELY-keskukset) vastaavat rakennusperintölain mukaisesta toiminnasta, vastuumuseoiden ollessa pääasiallinen kulttuuriympäristöasiantuntija maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kuntakaavoituksessa, missä rakennussuojelukysymykset ensi sijassa käsitellään.

Satakunnan Museo pitää tarpeellisena lisäystä rakennusperintölain 4 §:ään, joka tuo Museovirastolle ja ELY-keskuksille mahdollisuuden pyytää vastuumuseoilta lausuntoja ja neuvontaa tai osallistumista 18 §:n mukaiseen tarkastukseen yksittäisessä asiassa.

Kommentit alustusmenettelyn purkamiseen ja muutoksenhakua koskeviin ehdotuksiin

Satakunnan Museo on jo vuonna 2018 lausunnossa rakennusperintölain muuttamisesta puoltanut rakennussuojelupäätösten alustusmenettelystä luopumista. Museon kanta tähän kysymykseen ei ole muuttunut. Se että ympäristöministeriö ei enää vahvistaisi suojelupäätöksiä, nopeuttaisi

rakennussuojeluprosesseja ja vapauttaisi ympäristöministeriön resursseja esim. alan kehittämistehtäviin. Muutos myös yhdenmukaistaisi käytänteitä, kun esim. maakuntakaavojen vahvistamisesta ympäristöministeriössä on luovuttu jo vuonna 2016.

Satakunnan Museo pitää myös muutoksenhaun yksinkertaistamista ja selkeyttämistä tarpeellisena ja yleisemmän linjauksen mukaisena muutoksena. On myös hyvä, että ehdotetut muutokset poistaisivat toimivallan katkeamisongelman, joka liittyy vaarantamiskiellon harkinnanvaraisuuteen. On tärkeää, että kohteen säilyminen voidaan varmistaa suojeluasian käsittelyn aikana.

On tärkeää, että Museovirasto kulttuuriympäristöalan keskeisimpänä asiantuntijaviranomaisena mainitaan erikseen niiden viranomaisten joukossa, joilla on valitusoikeus suojelupäätöksistä.

Kommentit ehdotettuihin poikkeamisluvan edellytyksiin ja lupamenettelyyn

Satakunnan Museo piti jo vuonna 2018 rakennusperintölain muutoksesta antamassaan lausunnossa poikkeamismahdollisuutta suojelumääräyksistä periaatteellisesti merkittävänä ja joissakin tapauksissa tarpeellisena keinona suojellun rakennuksen säilymisen kannalta, jos poikkeamisella voidaan turvata rakennuksen säilyminen käytössä. Museovirastolla ja ELY-keskuksilla tulee kuitenkin olla riittävät resurssit ottaa kantaa asiaa koskevassa päätöksentekoon ja valvoa poikkeamisluvalla toteutettavien toimenpiteiden vaikutusta suojellun rakennuksen arvojen säilymiseen.

Lakiehdotuksen perusteluissa mainittujen esteettömyyden puutteiden poistamisessa on tärkeää huolehtia siitä, että ratkaisujen suunnitteluun ja sovittamiseen suojeltuun rakennukseen käytetään riittävää asiantuntemusta ja ettei suojelun kannalta olennaisia ominaispiirteitä muuteta. Voisikin olla tarpeen määritellä esim. asetuksessa vaadittavien poikkeamissuunnitelmien laatu niin esteettömyyden kuin muunkin poikkeamisen osalta.

Kommentit korvaussäätelyä koskeviin ehdotuksiin

Korvausperusteiden täsmentäminen on tarpeen käytänteiden epäselvyyksien poistamiseksi. Erytistapauksissa 13 § korvauksen määrää koskeva sanamuodon muutos (täysi korvaus > kohtuullinen korvaus) saattaa olla perusteltu ylisuurten korvausten välttämiseksi. Korvauksia on kuitenkin Suomen rakennussuojeluhistorian aikana maksettu harvoin, joten kysymys ei kuulu lakiuudistuksen keskeisimpiin kohtiin. 13 a §:n lisäys vaarantamiskiellon aikaisesta korvauksesta saattaa joissakin tapauksissa olla tarpeellinen.

Kommentit ehdotuksiin, jotka koskevat rikostunnusmerkistöjä sekä menettelyä rikosasioissa ja tarkastuksissa

Selkeiden menettelytapojen määrittelemisen rikosasioissa (23 a §) ja ELY-keskuksen määrittely toimijaksi ko. asioissa on merkittävä parannus rakennusperintölakiin. Tämä selkeyttää myös vastuumuseoiden toimintaa tilanteissa, joissa museo omassa toiminnassaan törmää tapahtuneeseen rakennussuojelurikkomukseen tai rakennussuojelurikokseen.

Kommentit viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevaan ehdotukseen

On hyvä, että rakennusperintölaki huomioi riittävässä määrin muun lainsäädännön ja eurooppalaisten käytänteiden muutokset. Tiedonsaantioikeutta koskeva muutos on tarpeellinen ennen muuta kaikkien asianosaisten ja heidän edustajiensa tavoittamiseksi rakennussuojeluasian tullessa vireille.

Muita huomioita esitysluonnoksesta

On hyvä, että rakennusperintölaki eri pykälissään tunnistaa nyt myös vuoden 2020 alusta voimaan tulleen museolain pohjalta syntyneet vastuumuseot, jotka ovat keskeisimpiä rakennusperintöalan toimijoita maakunnissa. Positiivinen muutos on myös se, että kuulemismahdollisuutta on laajennettu koskemaan rakennusten omistajien ohella myös niiden haltijoita sekä niihin yhteisöjä, joille suojeltavaksi esitetyillä rakennuksilla on erityistä merkitystä.

Kunta on keskeinen toimija rakennussuojeluasioissa. Kuntien kannalta lakimuutos nopeuttaisi ja sujuvoittaisi rakennusperintölain mukaisia prosesseja päätösten alistamisen poistuessa, eivätkä samoihin kohteisiin kohdistuvat kaavoitus- ja muut maankäyttöhankkeet joutuisi odottamaan päätöksiä niin pitkään. Kunnille tulisi muiden viranomaisten ohella lausuntomahdollisuus uuden menettelyn mukaisista poikkeamislupahakemuksista ja samalla mahdollisuus ottaa menettely huomioon samaa kohdetta tai hanketta koskevia, muuhun lakiin perustuvia maankäyttöasioita käsitellessään.

Nummelin Liisa
Satakunnan Museo